
УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

УДК [330.34.01:101.102]:351.863(477)

С. М. ШКАРЛЕТ,
професор, доктор економічних наук,
заслужений діяч науки і техніки України, ректор

Чернігівський національний технологічний університет

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПОНЕНТИ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ *

Досліджено роль інформаційної компоненти у формуванні національної стратегії розвитку України. Розглянуто сутність інформаційної безпеки держави та визначено взаємозв'язок її складових на різних рівнях управління національним господарством (безпека інформації, інформаційна безпека на мікро-, мезо- та макрорівнях). Розширено категоріальний апарат економічної науки в контексті формування домінант теорії інформаційної економіки. Визначено зміст інформаційного потенціалу національного господарства та ідентифіковано його базові компоненти.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформаційна безпека, стратегічний потенціал, інформаційний потенціал, системно-універсальне забезпечення управління процесами формування інформаційної економіки України.

S. M. SHKARLET,
Professor, Doctor of Econ. Sci.,
Honored Worker of Science and Technique of Ukraine, Rector

Chernihiv National Technological University

ROLE OF THE INFORMATION COMPONENT IN FORMING THE NATIONAL DEVELOPMENT STRATEGY OF UKRAINE

The role of the information component in forming the national development strategy of Ukraine is studied. In particular, the essence of state's information security is considered, and the interrelations of its components at different levels of management of the national economy (the security of information and the information security at the micro-, meso-, and macrolevels) is defined. The categorial apparatus of economic science in the context of the formation of dominants of the theory of informational economy is extended. The content of the information potential of the national economy is determined, and its basic components are identified.

Keywords: informational society, information security, security, strategic potential, informational potential, system-universal provision of the management of the processes of formation of Ukraine's informational economy.

Практичним зрізом визначення актуальності дослідження домінант інформаційної економіки є процеси становлення в межах держави, насамперед, інформа-

Шкарлет Сергій Миколайович (Shkarlet Sergii Mykolaiovych) – e-mail: shkarlet@ukr.net.

* Стаття друкується в авторській редакції.

ційного суспільства як у світовому масштабі, так і на локальному рівні, оскільки більшість країн визнали формування інформаційної економіки провідним орієнтиром для забезпечення сталого розвитку. Водночас проголошення на державному рівні положень щодо розвитку інформатизації, надання доступу до інформаційних ресурсів і активізації науково-дослідних трансформацій є недостатнім. Сьогодні практично кожна країна постала перед необхідністю здійснення інноваційних реформ шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, сучасних знань та інформації як найважливішого ресурсу трансформації національної економічної системи. Інформаційна економіка формується в межах двох моделей (західної та азійської), і це стало глобальним політичним, ідеологічним, соціально-економічним і еколого-економічним явищем у забезпеченні сталого розвитку на шляху реалізації інтеграційного вибору нашої держави.

Дослідження ролі інформації у розвитку сучасного суспільства, зокрема у формуванні національної стратегії розвитку України, реалізовано у наукових працях О. Алімова, О. Амоши, Л. Губерського, Б. Данилишина, О. Демешок, М. Згуровського, В. Микитенко, Є. Пінчук, І. Сергієнко, В. Скалацького, О. Шнипка, А. Чухна та інших.

Поряд із великим масивом наукових праць у сфері дослідження особливостей розвитку інформаційного суспільства, його впливу на функціонування національної економіки, існують наукові дослідження, у межах яких застосовується системний підхід до вивчення даних питань (особливо, в контексті розробки теоретико-методологічних засад формування стратегії розвитку національного господарства під тиском об'єктивної необхідності врахування засад інформаційної безпеки держави та розробки заходів щодо її забезпечення).

Таким чином, **мета статті** — дослідити особливості впливу інформаційної компоненти функціонування сучасного суспільства на формування стратегії розвитку України.

Головним рушієм розвитку національної економіки завжди була і є промисловість — основа індустріального розвитку країни, сформована сукупністю підприємств з виробництва електроенергії, знарядь праці для галузей економіки, видобування сировини, палива, заготівлі лісу, переробки продукції, випущеної промисловістю або виготовленою сільським господарством, видобування і переробка сировини, виробництво товарів і послуг [1]. Реальний сектор економіки за своєю суттю виступає одним з головних факторів науково-технічного прогресу, оскільки саме він забезпечує всі галузі національного господарства знаряддями праці, готовими виробами, спричиняючи мультиплікативний ефект для всієї економіки в цілому. Таким чином, стан промисловості в державі може визначати стан власне національної економіки і темпи її трансформації в інформаційний тип.

Однак за сучасних суспільно-політичних і культурологічних кризових умов у державі (насамперед у зв'язку із збільшенням воєнно-економічних загроз у 2014 р.) однією з перших страждатиме саме національна промисловість, що справлятиме негативний вплив на інші галузі та суспільні відносини. Підкреслимо, що у вітчизняній промисловості переважають підприємства з відсталими технологічними процесами й застарілим устаткуванням, що знижує зацікавленість потенціальних інвесторів. Для національної економіки характерними є негативні аспекти ринкової економіки — розвиток тіньової сфери та корупція. Категорією, яка дозволяє зберігати стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз (ризиків), а також характеризує здатність економіки до розширеного самовідтворення для задоволення потреб громадян, суспільства та дер-

жави, є рівень економічної безпеки, а у її межах – інформаційної безпеки держави. Існуюча система економічної безпеки формується з багатьох компонент і підсистем, найбільшими з яких є фінансова, інноваційна, соціальна та екологічна.

Однак в умовах загострення конкуренції, транснаціоналізації та глобалізації світогосподарських відносин між розвинутими економіками на одне з чільних місць виходять виміри комунікаційних відносин, когнітивно-інформаційних процесів, інформаційної безпеки та, відповідно, масштаби розвинутої інформаційного потенціалу сталого розвитку країни. Оптимального варіанта вирішення складного й актуального завдання можна досягти тільки у разі розробки та запровадження у практику господарювання комплексу заходів щодо концентрації зусиль з регенерації економічної системи держави, методів реагування на загрози забезпеченню достатнього рівня розвинутої інформаційного потенціалу, методичних підходів до об'єктивного обчислення масштабів інформаційного потенціалу для відбору ефективних технологій управління розвитком останнього.

Зауважимо, що на етапі інформаційного розвитку суспільства у країн виникають нові проблеми і перешкоди, більшість з яких неможливо усунути, але до яких можна пристосуватись. Однак, унаслідок затяжного процесу реформування національної економіки, інформаційна складова перестала відігравати значну роль у виборі стратегії розвитку країни. У передових державах уже почала розвиватись інформаційна економіка, а для України сьогодні, на жаль, характерним є наздоганяючий тип виробничо-господарської діяльності в реальному секторі економічної системи. Поняття “інформаційна безпека” використовується надзвичайно часто (як у широкому, так і у локальному розумінні). Зазначену категорію можна застосувати для визначення надійності та стійкості функціонування будь-якої багатокомпонентної системи та виду економічної діяльності. Її вимірами можна скористатися при вдосконаленні різних компонент системи забезпечення економічної безпеки у промисловості України.

Отже, основними цілями дослідження характеристик сталого розвитку держави та забезпечення достатнього рівня її інформаційної безпеки є еколого-економічні, організаційно-економічні та інформаційно-управлінські процеси, що розвиваються в результаті запровадження прогресивних комп'ютерних технологій. Водночас функції існуючої підсистеми інформаційної безпеки в контексті розбудови інформаційної економіки можна розглядати як детермінанти процесу управління розвитком стратегічного потенціалу на різних рівнях (табл. 1).

Таблиця 1

Зміст та логіка взаємозв'язку домінант інформаційної безпеки держави на різних рівнях управління національним господарством *

Економічна категорія та рівні її застосування	Сутність і логіка визначення взаємозв'язку категоріального апарату теорії економіки та управління національним господарством і структурно-інформаційної теорії надійності систем
Безпека інформації	Захищеність інформації (даних) від несанкціонованих дій, перманентне формування й збільшення інформаційних можливостей промисловості [1]
Інформаційна безпека на мезорівні	Стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави, за якого попереджається завдання шкоди через неповноту, невчасність і недостовірність інформації; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення та використання інформації, порушення її цілісності, конфіденційності та доступності **

Закінчення таблиці

Інформаційна безпека на мікрорівні	Стан інформаційної підтримки, за якого забезпечується збереження визначених політикою безпеки властивостей інформації для громадян ***
Інформаційна безпека на макрорівні	Політика держави, спрямована на: протидію інформаційним атакам ворожих держав; інформаційні атаки проти ворожих держав у випадках, коли вони протидіють досягненню стратегічних цілей своєї країни; стабільний розвиток засобів масової інформації (ЗМІ) [2]

* Систематизовано й узагальнено автором за [1; 2].

** Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.

*** Термінологія в галузі захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу : Положення НД ТЗІ 1.1-003-99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iszzi.kpi.ua/index.php/ua/biblioteka/normativno-pravova-baza/2014-05-13-04-05-16/nd-tzi.html>.

Макрорівень – міждержавна інформаційна безпека (міжнародний імідж, рейтинг, обізнаність іноземних громадян щодо стану країни та зовнішньої інвестиційної привабливості).

Мезорівень – інформаційна безпека галузей національного господарства (крім іміджевої складової, її важливим аспектом є доступ до найновішої інформації стосовно науково-технічного прогресу національних і міжнародних суб'єктів).

Мікрорівень – інформаційна безпека окремих фізичних та юридичних осіб:

а) фізичних – право на повноту, достовірність і своєчасність інформації, яку надають органи державної влади та інші суб'єкти масової інформації. Проте існує конфіденційність особистої інформації, яку кожен суб'єкт має право зберігати в недоторканності;

б) юридичних – впливає зі специфіки діяльності кожного окремого суб'єкта. Якщо метою є отримання прибутку, то інформаційне забезпечення процесів переходу України до сталого розвитку повинне акумулювати домінанти, відтворені у цінних, унікальних технологіях, що пов'язані з діяльністю суб'єкта управління, який опікується проблемами формування інформаційної економіки в державі.

За сучасних трансформацій зовнішнього економічного і транснаціонального середовища комп'ютерні технології почали ототожнювати з інформаційними, подекуди навіть з інтернет-технологіями, на основі чого визначають усі характерні ознаки даного підвиду інформаційної безпеки держави:

а) конфіденційність даних (кожен користувач комп'ютерної мережі за визначених обставин має право на безпеку конфіденційних даних, якщо попередньо не визначено протилежне);

б) безпека банківських операцій (зважаючи на сучасні банківські технології управління фінансовими ризиками, більшість таких операцій проводиться через особливо захищені інтернет-канали, однак завжди існує небезпека несанкціонованого доступу до останніх);

в) доступ до інформації.

Відповідно до останніх тенденцій посилення ролі всіх суб'єктів (від держави до фізичних осіб, глобальної комп'ютерної мережі Інтернет) управління у сфері інформаційної безпеки, може виникати небезпека обмеження доступу до загальної інформації або її перекручення. Така ситуація може бути спровокованою, згенерованою та з високим ступенем імовірності призвести до виникнення інтернет-атаки (масованої або ж локальної, чи точкової) на визначений тип ресурсів [3].

Слід зважати, що сталий розвиток національної економіки залежить від ефективного використання всіх ресурсів, резервів і можливостей, які формують потенціал національного господарства, тобто його стратегічний потенціал. Освоєння останнього – можливість збалансованого та ефективного використання наявних ресурсів для задоволення стратегічних потреб країни [4].

Отже, стратегічний потенціал національного господарства – це сукупність ресурсів, резервів і можливостей, які використовуються для розробки та реалізації відповідного типу стратегій і програм розвитку національного господарства (деталізацію та структуру стратегічного потенціалу промисловості обґрунтовано з використанням методологічних підходів до його формування) [5; 6; 7; 8; 9].

Також зазначимо, що відповідні властивості має й інформаційний потенціал, який в умовах становлення економіки інформаційного та постінформаційного типів здатен дати поштовх для формування в економічній системі держави синергетичних чинників зростання, що приведуть до генерування умов для кардинальних структурних трансформацій у реальному секторі економіки України. Крім того, тільки держава як суб'єкт, який регулює всі види взаємовідносин усередині й зовні країни, має змогу глобально змінювати правила і цілі інформаційної та економічної політики на різних рівнях. Отже, визнаємо потребу в детальному трактуванні та розширенні дефініційних понять теорії економіки та управління національним господарством і, відповідно, формуванні домінант теорії інформаційної економіки (табл. 2).

Таблиця 2

Розширення категоріального апарату економіки та управління національним господарством у контексті формування домінант теорії інформаційної економіки *

Категорія та рівень її застосування	Сутність та зміст дефініційного визначення базового категоріального поняття
Загроза інформаційній безпеці	Явище, дія негативних чинників або процес, через які соціальні об'єкти інформаційної безпеки частково або повністю втрачають можливість реалізувати свої інтереси в інформаційній сфері; порушується нормальне функціонування, руйнується або стримується розвиток технічних об'єктів інформаційної безпеки [10; 11]
Система забезпечення інформаційної безпеки України	Організована державою сукупність суб'єктів (державних органів, посадових осіб, громадських організацій, окремих громадян), об'єднаних цілями та завданнями захисту національних інтересів в інформаційній сфері, які узгоджено діють у межах чинного законодавства [10; 12]
Інформаційна інфраструктура	Сукупність систем, що забезпечують продукування, накопичення, зберігання та розповсюдження інформаційної продукції; виробництво засобів виробництва інформаційної продукції та їх поширення; виробництво інформаційних технологій; сервісне обслуговування елементів інфраструктури; підготовка кадрів [10; 13]
Національні інтереси в інформаційній сфері	Суспільно визнані та законодавчо закріплені життєво важливі інформаційні потреби особи, суспільства, держави, задоволення яких забезпечує стабільне існування, вільний, усебічний розвиток особи та суспільства, ефективне функціонування держави [10; 14]
Інтелектуальний потенціал України	Частина українського соціуму, діяльність якого спрямована на розв'язання теоретичних і практичних проблем розбудови держави, розвиток національного господарства та підвищення рівня і якості життєдіяльності населення [15]

Закінчення таблиці

Інформаційна безпека	Стан та виміри інформаційної бази національного господарства, за яких забезпечується збереження визначених політикою безпеки властивостей інформації для громадян **
Науковий потенціал	Система продукування наукових знань, яка охоплює організаційну структуру наукових колективів та їх науковий рівень, ефективність використання одержаних результатів у науковій, соціальній та виробничій сферах [15]
Інвестиційні можливості національної промисловості	Економічна категорія: а) передбачає врахування структури, змісту, проблемної орієнтації та ролі семантики теорії управління стратегічним потенціалом; б) відтворює дійсність у певний період функціонування промисловості, де при залученні стратегічного потенціалу та локалізації (відповідно до національних економічних інтересів) зусиль у визначеній галузі відбуваються трансформаційні зміни, які уможливають освоєння інвестиційних ресурсів, генерування і залучення наявних резервів для мінімізації енерговитрат і формування промислового виробництва екологічно енергоефективного типу [16]

* Згруповано та систематизовано автором за [10; 11; 12; 13; 14; 15; 16].

** Термінологія в галузі захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу : Положення НД ТЗІ 1.1-003-99 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iszzi.kpi.ua/index.php/ua/biblioteka/normativno-pravova-baza/2014-05-13-04-05-16/nd-tzi.html>.

Крім того, необхідно деталізувати зміст такого поняття, як "системно-універсальне забезпечення управління процесами формування інформаційної економіки України", — економічної категорії, що являє собою комплекс інформаційних, управлінських та прикладних засобів системно-універсального типу в матеріальному (статистична інформація, обчислювальна техніка) та нематеріальному (пропаганда, реклама, прихований чи опосередкований вплив на прийняття рішення) станах національної економічної системи, за допомогою яких досягається ефективне управління надійністю функціонування та реалізації інноваційної моделі її розвитку в умовах постійного нарощування ендо- та екзогенних загроз українському державотворенню.

Для розв'язання даного науково-прикладного завдання необхідно вказати, що наразі існує гостра потреба у формуванні світоглядно-методологічного аспекту інтелектуальної сфери загальноекономічного розвитку, науково-практичного осмислення конвергентних і макроеволюційних засад управління забезпеченням економічної безпеки та нарощуванням параметрів інформаційного потенціалу, а також, на нашу думку, доцільно звернутися до традиційної деталізації категорій та їх дефініційного визначення.

Наведені у таблиці 2 авторські трактування дають змогу обрати найбільш вагомі для вдосконалення системно-універсальної технології управління процесами розбудови інформаційної економіки та модернізаційних процесів у контексті запровадження перевіреного практикою відображення дійсності в межах усталеної системи економічної безпеки промисловості України. Так, для досягнення достатнього рівня розвинутої інформаційного потенціалу національного господарства слід використовувати комплекс процесів з реструктуризації промислового виробництва — один з найвпливовіших напрямів покращення макроекономічних показників національної економіки та забезпечення збалансованості й надійності її функціонування.

Основним змістом базового процесу, що належить до реструктуризації національного господарства, є реорганізація, цілі якої полягають у повній або частковій зміні власника статутного фонду юридичної особи, організаційно-правової форми ведення бізнесу.

Слід підкреслити, що у світовій практиці розрізняють такі форми реструктуризації, результативність яких повною мірою залежить від масштабів не тільки стратегічного, але й інформаційного потенціалу: виробництва, активів, фінансова, корпоративна. Серед основних причин, які перешкоджають інформаційному розвитку національного господарства, а також погіршують стан інформаційної захищеності як окремої держави, так і певної галузі чи суб'єкта господарювання, можна зазначити тіньову економіку.

Тіньова економіка поділяється на:

- “сіру” – економічну діяльність з виготовлення та реалізації звичайних товарів і послуг, що дозволена законом, але не реєструється (переважно малий бізнес) [17];
- “чорну” – заборонену чинним законодавством економічну діяльність, яка пов'язана з виробництвом та реалізацією заборонених і дефіцитних товарів та послуг *.

Слід визнати, що тіньовий сектор економіки у будь-якій країні є надзвичайно динамічним, оскільки швидко реагує на зміни в її економічному житті. Саме тому важливим аспектом є встановлення перешкод на шляху елімінування її впливу та оперативне й швидке нагромадження інформаційної бази даних (релевантної) щодо визначення її параметричних змін і траєкторії розвитку. Незважаючи на позитивні аспекти розвитку тіньової економіки, вона призводить до погіршення надійності функціонування національного господарства і, як наслідок, до дії небезпечних складових у контексті забезпечення достатнього рівня різних напрямів безпеки [18].

Отже, формування інформаційної економіки в державі можливе тільки на засадах реалізації положень структурно-інформаційної теорії надійності систем, яку, на нашу думку, доцільно використовувати за результатами даних досліджень [19] (див. табл. 2). Тому вважаємо, що основою для активного здійснення, об'єктивного розподілу та використання прогресивного інформаційного забезпечення є процес визначення параметрів управління розвитком інформаційного потенціалу.

Таким чином, детальний опис змісту цієї категорії має істотне значення для вдосконалення теорії управління розвитком стратегічного потенціалу, а відтак, і положень теорії інформаційної економіки. Інформаційний потенціал національного господарства – це сукупність інформаційних ресурсів, резервів та можливостей стосовно досягнення належного стану надійності функціонування української економіки та оптимізації системи управління її розвитком.

У таблиці 3 наведено авторське тлумачення конститутивно-ключових компонентів інформаційного потенціалу національного господарства, які, на нашу думку, надалі слід використовувати для його ідентифікації та реалізації процедур з оцінювання (прогнозування) масштабів розвинутої останнього. Процеси формування, нарощування та раціоналізації використання інформаційного потенціалу забезпечуватимуть надання форми, структури, науково-методичного змісту процедурам ідентифікації масштабів його розвинутої, технології управління розвитком інформаційного потенціалу в контексті розбудови економіки інформаційного типу.

* Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.

Йдеться про процес виокремлення його серед інших потенціалів групи системно-універсального функціонування (четвертий комплекс потенціально-факторних детермінант у складі стратегічного потенціалу держави) специфічного виду сукупних можливостей різної природи та нового типу суспільних відносин – інформаційних. Таким чином, можна констатувати, що інформаційний потенціал національного господарства – це сукупність інформаційних ресурсів, резервів та інформаційно-методичних можливостей, які не тільки забезпечують врівноваженість функціонування економіки та її резистентність до екзо- та ендогенних загроз, але й дозволяють ініціювати процеси побудови сучасної економіки інформаційного типу в Україні за рахунок набуття регіональними соціально-економічними системами специфічних ознак сталого розвитку.

Таблиця 3

Зміст базових компонент інформаційного потенціалу національного господарства в контексті розбудови економіки інформаційного типу *

Поняття	Сутність та зміст економічної категорії
Інформаційні можливості	Набір критеріїв, що дозволяють якісно оновити та покращити стан інформаційної захищеності національної економіки або забезпечують послідовність дій щодо його покращення. Важливою передумовою їх формування є визначення максимальних потенціальних можливостей на різних рівнях. Так, за сучасних умов в Україні світові потенціальні можливості можуть суттєво відрізнятись від державних. Таким чином, для досягнення високого рівня розвитку національного господарства виробникам слід орієнтуватися не на державні потенціальні можливості, а на загальносвітові, адже така політика в довгостроковому розвитку дасть незрівнянно більші дивіденди, включаючи вихід на нові світові ринки збуту продукції
Інформаційні резерви	Запаси інформаційних активів, які належать державі чи суб'єкту господарювання та знаходяться у відповідних органах чи відділах і можуть бути реально використані з метою забезпечення надійності функціонування національного господарства у короткостроковому періоді
Інформаційні ресурси	Бази даних, інформаційно-довідкові системи, патентні продукти, що перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання або держави і призначені для використання та систематизації вхідної інформації
Інформаційний потенціал національної економіки	Економічна категорія, що репродукує інформаційні резерви, ресурси та можливості в межах системи управління формуванням інформаційної економіки в державі [20, 21]: – передбачає врахування структури, змісту, проблемної орієнтації та рольової семантики теорії управління стратегічним потенціалом і забезпеченням економічної безпеки [22]; – відтворює дійсність у певний період функціонування національного господарства та системи управління формуванням інформаційної економіки, де при залученні стратегічного потенціалу останньої та локалізації зусиль у системно-універсальній (відповідно до національних економічних інтересів) сфері діяльності держави відбуваються трансформаційні зміни, за яких можливими є: а) повне освоєння інвестиційних ресурсів (з різних джерел), які направляються на оновлення й використання прогресивного програмно-апаратного й інформаційно-методичного забезпечення та інформаційних ресурсів української економіки [20]; б) раціональний перерозподіл інформаційних і спрямованих на їх нарощування інвестиційних ресурсів для забезпечення алокаційної ефективності функціонування національної економічної системи за умови синхронної активізації процесів з мінімізації витрат на нарощування інтелектуального капіталу [21];

Закінчення таблиці

	в) пошук і раціоналізація використання інтелектуальних ресурсів, генерування і залучення резервів у контексті досягнення високої ефективності існуючої в державі системи управління формуванням інформаційної економіки за рахунок розбудови високотехнологічного промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу

* Визначено, згруповано та систематизовано автором за [20; 21; 22].

Висновки

Системно-універсальна технологія управління формуванням, нарощуванням та використанням інформаційного потенціалу (репрезентована як когнітивно-інформаційна) – це сукупність (оптимізаційний комплекс) методів, засобів та інструментарію цілеспрямованого подолання сприйнятливості національного господарства до внутрішніх ризиків і загроз збалансованому розвитку в результаті повного освоєння інформаційних ресурсів, залучення резервів і створення новітніх комунікаційних можливостей у суб'єктів стратегічного управління, що опікуються проблемами розбудови інформаційної економіки для досягнення надійності її функціонування відповідно до поставлених пріоритетів з узгодженими бізнес-цілями, адекватного сприйняття та реалізації контрзаходів на основі об'єктивної цінності інформації.

Список використаної літератури

1. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник. – У 2 т. ; [за ред. С.В. Мочерного]. – Львів : Світ, 2006. – Т. 2. – 574 с.
2. Партико З.В. Курс лекцій по теорії масової інформації. Лекція 5: Масова інформація і держава : матер. лекційного курсу. – Запоріжжя, 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journalib.Univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1180/>.
3. Гребенюк О.В. Концепція формування, нарощення та використання інформаційного потенціалу національної промисловості / Стратегія економічного розвитку харчової промисловості та забезпечення продовольчої безпеки України : зб. мат. Міжнар. наук-практ. конф. – Одеса : Одес. націон. акад. харч. технологій, 2012. – С. 169–171.
4. Алимов О.М., Микитенко В.В. Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку // Продуктивні сили України. – 2006. – № 1. – С. 135–151.
5. Андрійів Д.А., Веклич О.О., Микитенко В.В. та ін. Економічна безпека держави та інформаційно-технологічні аспекти її забезпечення : моногр. ; [за ред. Г.К. Вороньського, І.В. Недіна]. – К. : НТУУ “КПІ” МОН України, Знання України, 2005. – 664 с.
6. Алимов О.М., Даниленко А.І., Микитенко В.В., Трегобчук В.М. та ін. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення : моногр. ; [за ред. С.І. Пирожкова, В.М. Трегобчука]. – К. : Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – 540 с.
7. Данилишин Б.М., Микитенко В.В. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України : моногр. – У 2 т. – К. : РВПС України НАН України, ЗАТ “Нічлава”, 2008. – Т. 1. – 336 с.
8. Алимов О.М., Ладонько Л.С., Лицур І.М., Микитенко В.В. та ін. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави : моногр. – К. : ДУ “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України”, 2014. – 520 с.

9. Кіндзерський Ю.В., Микитенко В.В., Якубовський М.М. та ін. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку : моногр. ; [за ред. Ю.В. Кіндзерського]. — К. : Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2009. — 928 с.

10. Система забезпечення інформаційної безпеки України : аналіт. доп. Центру Разумкова [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.razumkov.org.ua/additional/analytical_report_NSD13_ukr.pdf.

11. Богданович В.Ю., Семенченко А.І., Єгоров Ю.В., Бортник О.О., Муха В.А. та ін. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки держави у її визначальних сферах : моногр. — К. : Київ, 2007. — 370 с.

12. Шкарлет С.М. Економічна безпека — інноваційний аспект : моногр. — К. : Книжкове вид-во НАУ МОН України, 2007. — 436 с.

13. Ситник Г.П. Національна безпека України крізь призму регіоналізму та глобалізму // Вісник Української академії державного управління при Президентіві України. — 2002. — № 4. — С. 32–39.

14. Семенченко А.І. Системний аналіз ефективності витрат на оборону держави // Актуальні проблеми державного управління. — 2006. — № 2 (24). — С. 135–141.

15. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С. та ін. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України : моногр. — К. : РВПС України, 1999. — 716 с.

16. Барканов В.І., Демешок О.О. Прогрес і системні новації в теорії управління національним господарством : зб. матер. Між. наук.-практ. конфер. "Україна — Чехія — ЄС: сучасний стан та перспективи". — Херсон : ХНТУ МОН України, Вишемирський В.С., 2008. — Вип. 5. — С. 37–42.

17. Шнирко О.С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект : моногр. — К. : Генеза, 2006. — 288 с.

18. Гребенюк О.В. Визначення рівня тіньової економіки в контексті формування і розвитку системи інформаційної безпеки України // Економіка промисловості. — 2010. — № 1 (49). — С. 68–71.

19. Пампура В.И. Структурная информационная теория надежности систем : моногр. ; [отв. ред. Г.Г. Счастливый]. — К. : Наукова думка, 1999. — 328 с.

20. Гребенюк О.В. Визначення специфічних функцій забезпечення інформаційної безпеки України задля забезпечення захисту національних економічних інтересів : зб. матер. Між. наук.-практ. конфер. "Україна — Чехія — ЄС: современное состояние и перспективы развития". — Прага — Херсон : ХНТУ МОН України, Вишемирський В.С., 2011. — С. 20–24.

21. Гребенюк О.В. Формування потенціалу соціально-економічних та організаційних змін : моногр. ; [за ред. І.А. Ігратьевої, В.В. Микитенко]. — К. : Вишемирський В.С., 2010. — 694 с.

22. Микитенко В.В., Демешок О.О. Економічна безпека промисловості: цільовий функціонал та технології управління : моногр. ; [за ред. В.В. Микитенко]. — К. : ДУ "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України", МНТУ імені академіка Юрія Бугая МОНмолодьспорту України, 2012. — 650 с.

References

1. Mochernyi S.V., Larina Ya.S., Ustenko O.A., Yurii S.I. *Ekonomichnyi Entsiklopedychnyi Slovyk, za red. S.V. Mochernogo, u 2 t.* [Economic Encyclopedic Dictionary, edited by S.V. Mochernyi, in 2 vols. Lviv, Svit, 2006, Vol. 2 [in Ukrainian].

2. Partyko Z.V. *Kurs Lektsii po Teorii Masovoi Informatsii* [The Course of Lectures on the Theory of Mass information]. Zaporizhzhya, 2006, Lecture 5, available at: <http://journalib.Univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1180/> [in Ukrainian].
3. Grebenyuk O.V. *Kontsepsiya formuvannya, naroshchennya ta vukorystannya informatsiinogo potentsialu natsional'noi promyslovosti, v: Strategiya Ekonomichnogo Rozvytku Kharchovoi Promyslovosti ta Zabezpechennya Prodovol'choi Bezpeky Ukrainy* [Conception of formation, increase, and use of the information potential of the national industry, in: Strategy of Economic Development of the Food industry and the Ensuring of Ukraine's Food Safety]. Odesa, Odesa Nat. Acad. Food Techn., 2012 [in Ukrainian].
4. Alymov O.M., Mykytenko V.V. *Strategichniy potentsial – sukupni mozhlyvosti natsional'noi ekonomiky po dosyagnennyu tsilei zbalansovanogo rozvytku* [Strategic potential – total potentialities of the national economy in the attainment of goals of the balanced development]. *Produkt. Syly Ukrainy – Ukraine's Product. Forces*, 2006, No. 1, pp. 135–151 [in Ukrainian].
5. Andriiv D.A., Veklych O.O., Mykytenko V.V. et al. *Ekonomichna Bezpeka Derzhavy ta Informatsiino-Tekhnologichni Aspekty Ii Zabezpechennya, za red. G.K. Voronov'skogo, I.V. Nedina* [State's Economic Safety and Informational-Technological Aspects of Its Ensuring], edited by G.K. Voronov'skyi, I.V. Nedin. Kyiv, NTUU “KPI”, Znannya Ukrainy, 2005 [in Ukrainian].
6. Alymov O.M., Danylenko A.I., Mykytenko V.V., Tregobchuk V.M. et al. *Ekonomichniy Rozvytok Ukrainy: Instytutsional'ne ta Resursne Zabezpechennya, za red. S.I. Pyrozhkova, V.M. Tregobchuka* [Ukraine's Economic Development: Institutional and Resource Support], edited by S.I. Pyrozhkov, V.M. Tregobchuk. Kyiv, Joint Inst. of Economy of the NASU, 2005 [in Ukrainian].
7. Danylyshyn B.M., Mykytenko V.V. *Fenomenologichni Al'ternatyvy Ekonomichnogo Zrostannya Ukrainy, u 2t.* [Phenomenological Alternatives of Ukraine's Economic Growth], in 2 vols. Kyiv, CSPFU of the NASU, Nichlava, 2008, Vol. 1 [in Ukrainian].
8. Alymov O.M., Ladon'ko L.S., Lytsur I.M., Mykytenko V.V. et al. *Potentsial Stalogo Rozvytku Ukrainy na Shlyakhu Realizatsii Integratsiinogo Vyboru Derzhavy* [Potential of Ukraine's Sustainable Development on the Way of Realization of State's Integration Choice]. Kyiv, Inst. of Economy of Nature Management and Sustainable Development of the NASU, 2014 [in Ukrainian].
9. Kindzers'kyi Yu.V., Mykytenko V.V., Yakubovs'kyi M.M. et al. *Potentsial Natsional'noi Promyslovosti: Tsili ta Mekhanizmy Efektyvnogo Rozvytku, za red. Yu.V. Kindzers'kogo* [National Industry Potential: Goals and Mechanisms of Efficient Development], edited by Yu.V. Kindzers'kyi. Kyiv, Inst. of Economics and Forecast. of the NASU, 2009 [in Ukrainian].
10. *Systema zabezpechennya informatsiinoi bezpeky Ukrainy: analitychna dopovid' Tsentru Razumkova* [The System of Ensuring of Ukraine's in Formation Security: Analytical Report from the Razumkov Center], available at: <http://www.razumkov.org.ua> [in Ukrainian].
11. Bogdanovych V.Yu., Semenchenko A.I., Egorov Yu.V., Bortnyk O.O., Mukha V.A. et al. *Teoretyko-Metodologichni Zasady Zabezpechennya Natsional'noi Bezpeky Derzhavy u Ii Vyznachal'nykh Sferakh* [Methodological-Theoretic Principles of the Ensuring of State's National Safety in Its Defining Spheres]. Kyiv, Kyi, 2007 [in Ukrainian].
12. Shkarlet S.M. *Ekonomichna Bezpeka – Innovatsiinyi Aspekt* [Economic Safety – Innovative Aspect]. Kyiv, Publ. House NAU MONU, 2007 [in Ukrainian].
13. Sytnyk G.P. *Natsional'na bezpeka Ukrainy kriz' pryzmu regionalizmu ta globalizmu* [Ukraine's national safety through a prism of regionalism and globalism]. *Visn. Ukr. Akad.*

Derzh. Upr. pry Prez. Ukrainy – Bull. Ukr. Acad. Publ. Admin. at Presid. Ukr., 2002, No. 4, pp. 32–39 [in Ukrainian].

14. Semenchenko A.I. *Systemnyi analiz efektyvnosti vytrat na oboronu derzhavy* [System analysis of the efficiency of expenses for state's defence]. *Akt. Probl. Derzh. Upravl. – Actual Probl. Publ. Adm.*, 2006, No. 2 (24), pp. 135–141 [in Ukrainian].

15. Danylyshyn B.M., Doroguntsov S.I., Mishchenko V.S. et al. *Pryrodno-Resursnyi Potentsial Stalogo Rozvytku Ukrainy* [Natural-Resource Potential of Ukraine's Steady Development]. Kyiv, CSPFU, 1999 [in Ukrainian].

16. Barkanov V.I., Demeshok O.O. *Progres i systemni novatsii v teorii upravlinnya natsional'nym gospodarstvom, v: zb. mater. Mizh. Nauk.-Prakt. Konfer. "Ukraina – Chekhiya – ES: Suchasnyi Stan ta Perspektyvy"* [Progress and system innovations in the theory of management of the national economy, in: Proceed. of Int. Sci.-Pract. Conference "Ukraine – Czechia – EC: Modern State and Perspectives"]. Kherson, KhSTU, V.S. Vyshemyrs'kyi, 2008, Iss. 5, pp. 37–42 [in Ukrainian].

17. Shnytko O.S. *Ekonomichna Bezpeka Ierarkhichnykh Bagatorivnevnykh System: Regional'nyi Aspekt* [Economic Safety of Hierarchic Multilevel Systems: Regional Aspect]. Kyiv, Geneza, 2006 [in Ukrainian].

18. Grebenyuk O.V. *Vyznachennya rivnyi tin'ovoi ekonomiky v konteksti formuvannya i rozvytku systemy informatsiinoi bezpeky Ukrainy* [Determination of the level of a shadow economy in the context of the formation and the development of a system of Ukraine's information safety]. *Ekon. Promysl. – Econ. Indust.*, 2010, No. 1 (49), pp. 68–71 [in Ukrainian].

19. Pampuro V.I. *Strukturnaya Informatsionnaya Teoriya Nadezhnosti Sistem, otv. red. G.G. Schastlivyi* [The Structural Informational Theory of Safety of Systems], edited by G.G. Schastlivyi. Kiev, Naukova Dumka, 1999 [in Russian].

20. Grebenyuk O.V. *Vyznachennya spetsyfychnykh funktsii zabezpechennya informatsiinoi bezpeky Ukrainy zadlya ubezpechennya zakhystu natsional'nykh ekonomichnykh interesiv, v: zb. mater. Mizh. Nauk.-Prakt. Konfer. "Ukraina – Chekhiya – ES: Sovremennoe Sostoyanie i Perspektivy razvitiya"* [Determination of specific functions of the ensuring of Ukraine's information safety for the support of the defence national economic interests, in: Proceed. of Int. Sci.-Pract. Conference "Ukraine – Czechia – EC: Modern State and Perspectives"]. Praha, Kherson, KhSTU, V.S. Vyshemyrs'kyi, 2011, pp. 20–24 [in Ukrainian].

21. Grebenyuk O.V. *Formuvannya Potentsialu Sotsial'no-Ekonomichnykh ta Organizatsiinykh Zmin, za red. I.A. Igrat'evoi, V.V. Mykytenko* [Formation of the Potential of Socio-Economic and Organizational Changes], edited by I.A. Igrat'eva, V.V. Mykytenko. Kyiv, V.S. Vyshemyrs'kyi, 2010 [in Ukrainian].

22. Mykytenko V.V., Demeshok O.O. *Ekonomichna Bezpeka Promyslovosti: Tsil'ovyi Funktsional ta Tekhnologii Upravlinnya, za red. V.V. Mykytenko* [Economic Safety of the Industry: Targeted Functional and Management Technologies], edited by V.V. Mykytenko. Kyiv, Inst. of Economy of Nature Management and Sustainable Development of the NASU, Poltava, Yu. Bugai ISTU, 2012 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20 березня 2015 р.